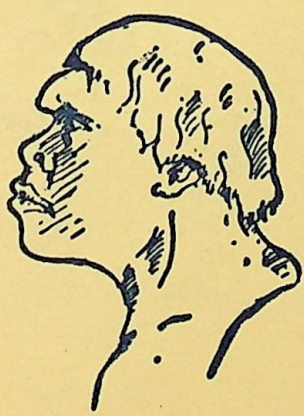

26363

SERIA
A
82

Cunoștințe folositoare

„ȘTIINȚA PENTRU TOȚI”
DIRECT. REDACȚIONALĂ PROF. I. SIMIONESCU

INVENTAR
2020

OMUL PALEOLITIC

DE

I. SIMIONESCU

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

EDITURA CARTEA ROMÂNESCĂ BUCUREȘTI

„CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE”

• 5 lei numărul; celelalte 8 lei.

Numerele care lipsesc sunt vândute.

CUNOAȘTEREA ȚĂRII

- C. 3. Bucovina de I. SIMIONESCU
C. 7. Dobrogea de C. BRĂTESCU.
C. 14. Românii de peșta Nistru de V. HAREA.
C. 18. Moldova de I. SIMIONESCU.
C. 19. Românii din Ungaria de L. GEORGESCU.
C. 20. Jud. Turda de I. MUREȘEANU.
C. 21. Țara Hațegului de G. TODICA.
C. 25. Cotățele de pe Nistru de Ap. CULEA.
C. 27. Valea Jiului din Ardeal de P. HOSSU-LONGIN.
C. 28. Țara Bârsol de N. OROHIDAN
C. 29. Vechiul tînuț al Sucevei de V. CIUREA.
C. 30. Macedo-Românii de TACHE-PAPAHAGI.
C. 31. Românii din Banatul Jugoslav de PREOT. BIZEREA.
C. 34. Maramureșul de GH. VORNICU.
C. 39. Blajul de ALEX. LUPEANU-MELIU.
C. 48. Gova și Călimăneștii de I. SIMIONESCU.
C. 54. Banatul de G. IZVERNICEANU.
C. 55. Zărândul de G. CAMBER.
C. 57. Bucureștii de V. MIHĂILESCU.
C. 62. Carman-Syva (TEKIROHIOIU) de DR. COCA OBESEANU.
C. 75. Republica moldovenească a sovietelor de N. SMOCHEA.
C. 88. Vatra-Dornel de I. SIMIONESCU.
C. 100. Țara Oașului de V. NETEA.
C. 121. Brăila de VASILE M. SASSU.
C. 122. Transnistria de V. NETEA
C. 123. Granița Năsăudeană I. GRANCEA

ENERGII ROMĂNEȘTI

- C. 11—12. A. Șaguna de I. LUPAȘ. (101.)
C. 22. Sp. C. Harot de I. SIMIONESCU.
C. 24. N. Mihescu de I. SIMIONESCU.
C. 47. Dănilă Apostol de N. SMOCHEA.
C. 53. A. Odobescu de AL. TZIGARA-SAMURCAȘ.
C. 56. Iord. Gelescu de N. BĂNESCU.
C. 63. Gh. Coșbuc de V. M. SASSU.
C. 64. A. Philippide de I. IORDAN.
C. 65. H. Găne de A. GOROVEI.
C. 68. Gh. Lazăr de P. I. PAPADOPOI.
C. 70. G. Enescu de M. COSTIN.
C. 71. C. I. Istrail de C. KIRIȚESCU.
C. 72. Al. Vlașuș de V. M. SASSU.
C. 73. V. Pârvan de I. ANDRIEȘESCU.
C. 74. Ion Creangă pedagog și învățător de V. GHETEĂ.
C. 76. P. Cerna de L. PREDEȘCU.
C. 77. Grigora Urechii și Miron Costin de L. PREDEȘCU.
C. 78. I. Eliade-Nădulescu de GEORGE BAICULESCU.
C. 79. Ep. Melchisedec de GH. DINCA.
C. 80. P. Ispirescu de P. I. PAPADOPOI.
C. 82. Cărturarilor din Banat de T. LAȚA.
C. 83. M. Eminescu de V. GHETEĂ.
C. 84. Gh. Țițeica de N. CIORĂNESCU.

- C. 85. Mitr. Dosoftei de GH. DINCA.
C. 86. Dr. I. Cantacuzino de DR. GR. T. POPA.
C. 87. Veniamin Costache de Troboș CERBULEȚ.
C. 90. V. Aicesandri de V. M. SASSU.
C. 90. P. Ilaşdou de P. I. PAPADOPOI.
C. 91. Mitr. Anim Iyireanu de TM. CERBULEȚ.
C. 92. Ion Ghica de VICTOR SLĂVEȘCU.
C. 93. Invățătorii folclorilor de Artuș GOROVEI.
C. 94. Varlam, Mitropolitul Moldovei de GH. DINCA.
C. 95. Dalavrancea, Omul și opera de GRIGORE BAJENARU.
C. 96. Copilăria oamenilor aleși de I. SIMIONESCU.
C. 98. H. Filimon de GH. BAICULESCU.
C. 99. D. Bolintineanu de I. G. DIMITRIU.
C. 100. A. D. Xenopol de I. ȘIABELI.
C. 101. Tih. Șorbanescu de A. GOROVEI.
C. 102. I. Văcărescu de P. PAPADOPOI.
C. 103. Andrei Bărsaeanu de G. LAZĂRESCU.
C. 105. G. G. Longinoscu de E. A. GELESCU.
C. 106. V. Conta de I. ȘIABELI.
C. 107. Ciprian Porumbescu de P. I. PAPADOPOI.
C. 108. G. Bogdan-Dulcă de V. NETEA.
C. 110. Eminescu dramaturg de GH. BAJENARU.
C. 111. M. Sadoveanu de M. TONEGHIN.
C. 112. Petricha Poanaru de A. VĂCULESCU.
C. 113. Anton Pann de P. I. PAPADOPOI.
C. 114. Dora d'Istria de A. VASCULESCU.
C. 116. I. Pop-Rotogănuț de V. NETEA.
C. 117. Șt. O. Iosif de V. NETEA.
C. 119. Cnozii Căndea și Vovodă Ioan de Hunedoara de TUDOR R.

- C. 120. C.
C. 124. I
C. 125. J.
C. 126. Ș
C

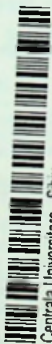
ȚĂRI :

- C. 4. I
C. 16. I
C. 23. I
C. 32. C
C. 33. I
C. 35. I
C. 36. I
C. 37. I
C. 41. I
C. 42. D
C. 45. I
C. 48. I

Biblioteca Centrală

L147201160

Biblioteca Centrală Universitară - Sibiu

SERIA A

No. 82

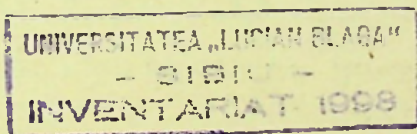
CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
ȘTIINȚĂ PENTRU TOȚI

OMUL PALEOLITIC

DE

I. SIMIONESCU

MEMBRU AL ACADEMIEI ROMÂNE

EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

49284—943

Bibl. Instit. de Inv. superior Sibiu
INV. Nr. 10.275 10 78

Cine ține la oamenii de seamă ai
țării și le cinstește acti-
vitatea, nu se poate lipsi
de Ediția operilor lui

I. Creangă

Ilustrată bogat și măestrit

de

D. S t o i c a

Cereți catalogul dela „Cartea Ro-
mânească“.

OMUL PRIMITIV (Paleolitic)

I

Introducere

Resturi din scheletul omului ca sigure dovezi de apariția lui, nu s'au găsit până acum de cât din cvaternar. Nici cea mai mică așchie de os omenesc nu se cunoaște de terțiar.

Și ceia ce s'a întâlnit în cvaternarul vechi sunt frânturi necomplete, rar schelete întregi. Faptul e lesne de lămurit. Oasele nu se păstrează de cât în anumite condiții. Stând mai îndelung în contact cu atmosfera ce pătrunde mai lesne prin lutul poros în care sunt îngropate, oasele se macină.

În schimb prezența omului e dovedită mai adesea prin instrumentele de piatră, folosite de el.

Pe temeiul acestora s'a putut urmări nu numai apariția și răspândirea lui pe pământ, dar și progresul înfăptuit.

În România prezența omului primitiv e dovedită sigur prin cremenile cioplite, întâlnite din Hotin până'n Arad, din Bucovina până'n Dobrogea. Resturi din schelete nu s'au găsit aproape de loc. O bucată dintr'un femur a fost figurată de d. *I. Botez*, profesor la Universitatea din Iași, provenind

din stația paleolitică de la Comani în Basarabia, o falangă de deget dintr'o peșteră din Hațeg.

De curând, în peștera Cioclovina din Hunedoara, alături de schelete de urși de peșteră s'a desgroptat un craniu omenesc destul de bine păstrat, care după toate caracterele, aparține la vremea mai nouă paleolitică.

Totuși, de la 1856, când a făcut mare valvă aflarea unei țeste de om fosil, la Neanderthal de lângă Düsseldorf, și până azi, s'au adunat îndeajuns de numeroase resturi scheletice, pe lângă instrumente, care au dat puțința să se cunoască mai îndeaproape evoluția omului primitiv.

S'a putut ajunge la o încheiere sigură.

Omul din vremea cvaternară folosea drept material pentru fabricarea instrumentelor sale, la început numai piatră, mai apoi și oase ori coarne de ren.

De aceia, acestei faze de la începutul vîlții omenești, i se spune *faza pietrii*.

La început, piatra, în general cremenea, era numai cioplită, cu muchi, așchiată. Mai pe urmă piatra este lustruită.

Părții dintâi din viața omului i s'a dat numele de vîrsta *pietrii cioplite*, sau *paleolitic*¹). Părții de mai târziu: *Vrâsta pietrii lustruite sau neolitic*²).

Paleoliticul corespunde erei cvaternare; neoliticul e la baza celei actuale. Omul paleolitic, în parte, are caractere mai primitive. Din organizarea corpului lui nu s'au șters în totul urmele strămoșilor, fie maimuțe, fie *Pithecantropus*. Omul vremii neolitice este în totul asemănător celui de azi: *Homo sapiens*.

De îndată ce omul a folosit metalele pentru

1. Palaios = vechi; lithos = piatră.

2. Neos = nou; lithos = piatră.

fabricarea instrumentelor, la început arama, apoi bronzul, fierul și în sfârșit oțelul, viața lui e cuprinsă în *Istoria omenirii*; știința care se ocupă cu omul din vremea pietrii, e despărțită sub numele de *preistorie*.

Bine înțeles că asemenea științe nu sunt ca niște încăperi închise, despărțite una de alta, ci trec una din alta.

Astfel se leagă *paleontologia*, știința fosilelor în general, prin preistorie, protoistorie, cu *Istoria*, de la cea veche la cea modernă. Ele toate descriu înlănțuirea prefacerilor încete, pe care le-au suferit ființele, dela apariția celei mai simple, până la desfășurarea și predominarea ființei superioare care e omul.

II

Omul cvaternar

Cea mai veche rămășiță. În 1907, într'o nisipărie de la Mauer, de lângă Heidelberg, s'a găsit o falcă de jos, întreagă, în depozitele vechi cvaternare.

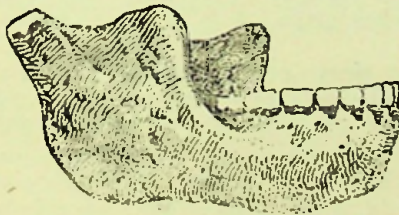

Fig. 1. Falca inferioară dela Mauer.

Represintă actul de naștere al celui mai vechiu om cunoscut, cel puțin din Europa.

Infățișarea fălcii corespunde de minune vechimii ei. E sdravănă, groasă, cu ramura care se încheie cu craniul, lată, puternică. E mai mult o falcă

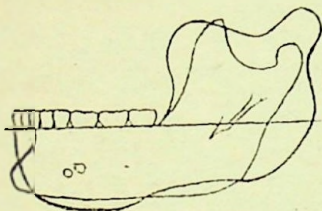

Fig. 2. Profilul fălcii omului dela Mauer, în comparație cu a celui de azi. (d. Schveltensack).

de maimuță; partea ei de dinainte nu e scobită la bărbie, ca a omului de mai târziu, dar nu e nici lungită ca să formeze bot, cum e la șimpanzeu. În schimb dinții sunt de om, deși mai sdraveni. Colții care la toate maimuțele superioare sunt ascuțiți, ieșiți peste nivelul celorlalți dinți, la această falcă au caracterele colților omeștești. (Fig. 3).

S'a dat numele de *Homo heidelbergensis* acestui om primitiv, reprezentat prin singura falcă găsită până acum.

Homo neanderthalensis. Cu mult mai numeroase sunt rămășițele găsite în multe localități de pe fața pământului, ale omului de Neanderthal, tot paleolitic, cel mai vechi pe deplin cunoscut.

În 1856, s'a dat peste o țeastă de craniu, într'o peșteră de lângă Düsseldorf, pe vâlceaua Neanderthal. A devenit vestită prin vâlva ce a stârnit: unii, socotind-o, cum era, ca aparținând la cel mai vechi om cvaternar, alții, cum a fost cunoscutul anatomist *Virchow*, un dușman îndărătnic al dar-

vinismului ce prindea teren, din potrivă au luat-o ca rămășița dintr'un om actual degenerat, mai de grabă de cât să recunoască un fapt, care venea în sprijinul ideii evoluționiste.

Noroc că resturi identice, chiar schelete întregi, s'au aflat după aceea în multe locuri. În 1886, se găsește la Spy, în Belgia, un craniu întreg. În 1899 în peștera de la Krapina din Croația s'au descoperit zeci de cranii. În alte ținuturi depărtate între ele (Gibraltar, Pirinei, Moravia) s'au aflat alte resturi. În 1908 s'a găsit un

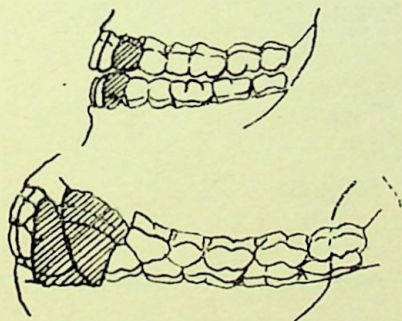

Fig. 3. Comparație între dinții la om și cei de maimuță.
Colții sunt arătați prin liniuțe.

schelet întreg în Franța (la Moustier); cranii bine păstrate, la Chapelle-aux-Saints. Mai târziu (1929—1935) s'au aflat cranii lângă Roma, în Palestina, în lava, în Rhodesia din Africa de Sud etc.

După toate resturile cercetate s'a putut stabili exact înfățișarea acestui om primitiv, cunoscut în știință sub numele de *Homo neanderthalensis* sau *H. primigenius*.

Strămoșul nostru de pe vremea mamutului, nu avea o statură uriașă (1 m. 55 înălțime față de 1 m. 65 înălțimea mijlocie a celor de azi), dar era bine încheiat și sdravăn. Mergea pe două picioare, deși grăoi, ca un copil ce se leagănă, nesigur, când începe să se ridice copăcel. Șira spinării păstrează însă o oarecare asemănare cu a șimpanzeului, fiind mai încovoiată, deci și capul mai plecat. Membrele anterioare erau omenеști, mai scurte de cât picioarele, dar degetele mai

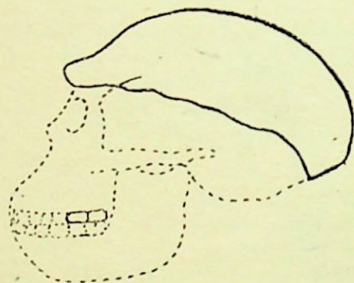

Fig. 4. Țeste găsite la Neanderthal (linie groasă).

mici. Oasele picioarelor nu erau chiar paralele cu șira spinării, ci cam încovoiate în afară ca ale copiilor rachitici. Nu călca pe toată talpa ci se sprijinea mai mult pe latura din afară a tălpii, iar degetul cel mare era mai depărtat de celelalte.

Din toată alcătuirea trupului se deduce că dacă putea să se miște ca omul de azi, putea și să se acătore mai lesne pe un trunchiu drept de arbore.

„Acest om fosil avea o înfățișare, ale cărei trăsături se găsesc la copiii abia născuți. S'a observat bunăoară că un copil întâi se târăște pe patru labe, ca o maimuță, iar când începe să

meargă copăcel, calcă pe marginea din afară a tălpei" (*M. Boule*).

Omul primitiv avea e drept capul mare, dar nu bot ca la maimuțe, de și falca de jos era ceva mai înainte dată, ca la unii negri africani.

Păstrează ceva din animalitatea din care s'a desrobot. Oasele feței sunt mai dezvoltate, relativ. Bărbia rămâne tot arcuită îndărăt, așa în cât prognatismul (fața dată înainte) este destul de accentuat. Craniul e mic, cu o capacitate însă de

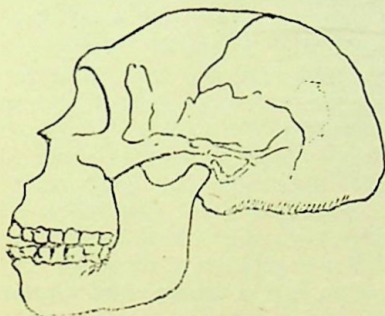

Fig. 5. Capul omului din Neanderthal.

1400 cmc. aproape ca a omului de azi; partea anterioară a creierului mare este însă mai puțin dezvoltată, căci fruntea joasă este teșită; de aici se deduce că facultățile intelectuale erau și ele mai reduse. În schimb simțurile trebuie să fi fost agere, în deosebi vederea. Ochii erau așezați în orbite mari, iar brăele groase ale sprincenelor ieșite în afară, formau ca o streășină. Omul nu avea nevoie să facă palma pod, să vadă mai bine.

Fălcele sdravene, dinții ca tăiași în piatră, fără spațiu între ei dovedesc că hrana trebuia să fie

mai mult fructe cu coajă, iar carnea era mâncată crudă.

Așa cum îl arată osemintele lăsate, *Homo neanderthalensis* reprezintă o minunată trecere dela maimuța-om la cel de mai târziu, asemenea celui de azi.

Homo sapiens. Așa i se spune omului de azi, cu fruntea înaltă, boltită, cu oasele feței reduse, iar craniul dezvoltat.

Omul de Neanderthal e înlocuit, cum și în ce fel nu se știe, de acest om nou. Cel dintâi reprezintă zorii zilei omenеști. Sdravăn, cu simțuri agere și mușchi vânjoși, reprezintă animalitatea în omenire; cel care-l va înlocui e omul de azi, înțelept (*sapiens*). Cel dintâi se lupta cu animale greoaie, hipopotami, elefanți mari. Cel de al doilea vâna maimuțe, dar mai mult reni. De accia i se spune și omul din vremea renului.

Cel dintâiu avea să înfrunte asprimea ghețarilor întinși până'n marginea Carpaților de Nord; cel din urmă trăia într'o vreme când ghețarii s'au retras pe întinsul Norvegiei, iar în restul Europei erau stepe reci de felul tundrelor siberiene.

Rămășițele de *Homo sapiens*, sunt cunoscute de mult și în mare număr. Multe peșteri din Europa de Vest și centrală, loc de adăpost dar și de veșnică odihnă, sunt pentru cercetătorii preistorici ceia ce necropolele de la Theba, cu mormintele faraonilor, sunt pentru istorici.

Ceia ce reiese din studiul rămășiților cunoscute e că omul din vremea renului nu se deosebea de cel de azi. Fruntea e largă, înaltă, bărbia pronunțată, capacitatea craniană dezvoltată.

S'a stabilit chiar că existau trei rase deosebite, care trăiau în unele părți ale Europei.

Din Franța, Spania până'n Cehoslovacia și

Germania trăia rasa zisă *Cro-Magnon*, oameni înalți, bine făcuți, cu capul lungăreț (dolicocefal), cu orbitele ovale. Aduceau puțin cu omul Neanderthal prin dezvoltarea feței, largă, în comparație cu craniul îngust, cu picioarele musculoase, lungi, pieptul dezvoltat; scheletele lor nu sunt lipsite de multe asemănări cu ale unor triburi cari mai trăesc azi. Berberii blonzi din nordvestul Africei, dar mai ales Guanșii din Insulele Canare,

Fig. 6. O statueta de pe vremea paleolitică, alături cu chipul femeii bușmane din Africa.

aproape dispăruți, ar fi rămășițele actuale ale acestei rase europene.

Alăturaea de oameni croiți după tipul *Cro-Magnon*, pare-se populația cea mai numeroasă, trăiau și alte tipuri.

Astfel era rassa zisă *Grimaldi*. Cuprindea oameni înalți, dar cu picioare lungi, cu craniu și mai lunguț, dar cu nasul turtit, lat, cu fălcile mai ieșite în afară și cu bărbia mai ștearsă. Dinții sdraveni au caracterul primitiv ca al Australianilor. În totul luat pare-se că neamul acesta de

oameni preistorici s'a păstrat până azi în triburile Bușmenilor și ale Hotentoților din sudul Africei.

Inrudirea apropiată dintre această rassă primitivă și Bușmenii actuali, este arătată și de unele semne lăsate de ei. Femeile bușmanilor au o particularitate organică. Au bucele mari, grase, proeminente. Steatopigie se spune unei asemenea conformațiuni a corpului omenesc. Printre statuetele primilor artiști primitivi, s'au găsit multe care reproduc aceleași particularități de steatopigie. Ar însemna ca un soiu de documente asupra părerii că popoarele băștinașe din Sudul Africei s'au întins în vremea cvaternară până'n Europa. Azi au rămas ca niște „fosile vii“, asemenea arborelui Gîngko din China, odată aflat și în Europa ori a Salamandrei uriașe din Japonia, care a trăit în vremea terțiară până în locurile Elveției de azi.

Din potrivă rassa *Chancelade*, cu craniul mai scurt, ar avea multe asemănări cu o parte din Eschimoșii de azi.

Deci în jumătatea din urină a paleoliticului, în Europa trăia un amestec de rasse, făcând parte *Homo sapiens fossilis*.

III.

Viața omului primitiv.

Piatra cioplită. Ceia ce dovedește prezența omului paleolitic în vre-o regiune oarecare, sunt instrumentele făurite de el din piatră, fie ca armă de apărare, fie pentru trebuințele lui de altă natură. Bunăoară în cuprinsul României, după cum s'a spus mai sus, nu s'au găsit de cât neînsemnate urne de schelete omenești; pietre cioplite

însă se întâlnesc destul de des, neîndoios provenite dela om.

S'au găsit e dreptul și cremeni așchiate în terenuri terțiare. Sub numele de *eolite* s'au descris din unele părți ale Europei de vest, aruncând îndoială asupra faptului că omul a apărut numai din era cvaternară. S'a dovedit însă că asemenea eolite sunt cremeni așchiate întâmplător, prin ciocnirea între ele a bulgărilor de cremene în vre-un curs de apă sau prin valurile mării. Lasă că nu s'a întâlnit nicăeri vreo rămășiță din scheletul omenească în culcușul cu eolite, dar așchiera lor nu

Fig. 7. Un colit.

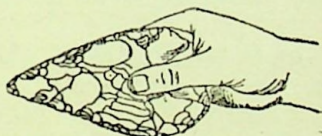

Fig. 8. Piatra așchiată din vremea cheleană.

arată acea măiestrie și regularitate ca la cremenele așchiate de mâna omului. (Fig. 7).

După felul pietrelor așchiate, după așezarea lor în straturile suprapuse s'a ajuns la o clasificare a vremii paleolitice.

Cea mai veche fază este cea *cheleană*. Omul corespunzător, probabil *Homo heidelbergensis*, nu era încă stăpân deplin pe cioplitul pietrii. De bună seamă arma lui cea dintâi era bâta, creanga ruptă din arbore, ce-i servea și drept toiag de sprijin în mersu-i legănat. Piatra cioplită grosolan din cremene, avea forma triunghiulară ca un

vârf de săgeată, cu muchii tăioase. Servea la toate; era un fel de instrument universal. Era forma cea mai apropiată de cremene sfărâmată cu o altă piatră, fără ciopliri amănunțite. Fie că o punea în vârful unei crengi, fie că o apuca numai cu mână sa vânjoasă, cremenea astfel

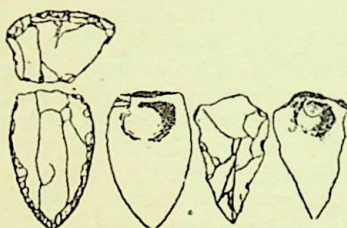

Fig. 9. Pietre așchiate din vremea musteriană (d. Mortillet).

așchiată putea despica tidva unei căprioare sau răni de moarte un urs.

Cu timpul însă omul caută să capete forme mai potrivite scopului urmărit.

În vremea următoare *acheulină*, forma pietrii rămâne aceeași, numai că e mai fin cioplită.

Fig. 10. Cremene așchiată din vremea aurignaciană din România (I. Simionescu și N. Moroșan).

Omul din Neanderthal începe să varieze pietrele, să capete instrumente mai fine.

În vremea *musteriană*, arma de cremene nu este numai simplu așchiată. Muchiile de pe laturi,

sunt ciocănite cu o altă piatră, așa în cât capătă înfățișare zimțuită, ca de ferăstrău. E ca dintele de rechin, ca rana să fie mai adâncă.

Pe lângă acest soi de armă, moștenit ca formă, omul începe să-și cioplească din cremene, cuțite numai cu o muche tăioasă, ca să poată mai ușor croi pielea nedubită, sau răzătoare, ca să curețe de pe dosul ei grăsimea. (Fig. 9).

În vremea *aurignaciană*, omul cioplește așchii mai subțiri, mai delicate, vârfuri de suliți, sule pentru găurit piele. Industria pietrei se desăvârșește. Începe să folosească în acelaș scop așchii de oase pe care le lustruește la vârf. (Fig. 10).

În vremea *solutreană*, *Homo sapiens* atinge măiestria desăvârșită în cioplirea pietrei, care capătă în mâna omului dibaci maleabilitatea aramei bătută cu ciocanul. Armele nu mai au forma triunghiulară, primitivă; sunt delicate ca o frunză de oleandru. Din piatră se fac vârfuri de sulițe, vârfuri de săgeți, sule pentru găurit pielea, cuțite cu muche tăioasă. Este vremea de desăvârșită cioplire a pietrii, cum n'ar putea ieși nici din mâna unui iscusit maestru din vremurile de azi. Mai pe urmă acest meșteșug decade, căci pietrii îi ieia locul un alt material mai ascultător, mai lesne de cioplit, cum e osul, sau cornul de cerb.

Aceasta se întâmplă în ultima fază a paleoliticului, numită *magdaleniană*. Industria pietrii dă îndărăt. Fiecare lucru la vremea lui; toate au suș și scoboriș. Omul e vânător de animale mai mă-

Fig. 11. Vârf de suliță în formă de oleandru de pe vremea solutreană (d. M. Hoernes).

runte, iuți: reni, căprioare. N'are vreme să steie să și-o piardă cu cioplitul greu al pietrii. Piatra e abia așchiată ca dintr'un început, atâta doar că nu e grosolană cum e cea de pe vremea cheleană. Totuși se observă un progres. (Fig. 12).

Aceeași piatră are mai multe întrebuințări; în

Fig. 12. Obiecte din vremea Magdaleniană (d. Mortillet).

acest scop e cioplită felurit: la un capăt e sulă, la altul râclâitor. E ca un cuțitaș de buzunar, cu mui multe instrumente la un loc. În schimb din oase cioplește fel de fel de instrumente: pumnale, ace, harpune dințate. Osul e materialul folosit mai mult.

Alte instrumente. Ar fi o greșală să se creadă că numai piatra cioplită era întrebuințată ca unealtă de către omul primitiv. O bătă bună adeseori este o armă mai de temut, mânărită de un braț vânjos, de cât chiar o pușcă. Ciomagul cu o ghioagă'n vârf, a fost mai de ajutor omului de cât orice. Ciobanul nostru, ca și Akteon, nu poate fi altfel închipuit de cât cu o bătă; cu ea dă după oi, cu ea se poate apăra și de Moș Martin. Chiar zei, fie Indra ori Orion, sunt reprezentați cu o bătă

bună în mână. Din bâta a derivat sulița, armă folosită și de lăncierii de azi. Piatra e pusă în vârful nuelii. Piatra s'a păstrat; coada de lemn a putre-

Fig. 13. O creangă transformată în temută armă (d. *Sonnleitner*).

zit și n'a ajuns până la noi. De asemenea un os lung sau un craniu de țap înfipt la capătul unei crengi este iarăși o armă de temut. Omul primitiv cunoștea de sigur toate aceste, combinații iar piatra e numai un accesoriu. Frumoase sunt mai ales undițele de prins pește, sau harpunele cu mai mulți dinți pe margini. Asemenea instrumente erau vârte într'o coadă lungă de lemn, sau puse la capătul unei frânghiuțe tăiată din pieile animalelor, cum dovedesc șanturelele din curmeziș aflate spre capătul harpunelor, uneori găurite. Vânatul fiindu-i meșteșugul cel mai folosit pentru căpătarea hranei, mijloacele de sigur că erau variate după felul animalelor de vânat. Elefanții, zimbrii sau alte animale mari altfel se vâneau de cât peștii ori alte animale mai mărunte. Oamenii primitivi de azi folosesc fel de fel de mijloace pentru vânatul pe care nu-l pot doborî prin arcuri ori suliți. Gropile de lut, cu țărșuș ascuțit în fund nu sunt doar născociri de azi.

Fig. 14. Harpune de os.

Focul. Cea mai eroică sbuciumare a minții omenеști cade de sigur în vremea celor dintâi pași ai omului primitiv pentru stăpânirea naturii. Ochii ageri prind lesne ce e de folos. Minte care începe să se lumineze, ca zorile în răsărit de soare, se sbuciumă de îndată ce omul vine în contact cu nevoile pe care căuta să le biruc. Toate preocupările pentru trebuințele vieții au fost și ale omului primitiv; ale lui *Homo sapiens*, și ale celui de Neanderthal. El e descoperitorul cel mai de

Fig. 15 Cum capătă focul oamenii din I. Samoa.

seamă, care a deschis omenirii drumul spre civilizație.

Astfel că descoperirea focului de către omul primitiv are o importanță mai mare de cât a electricității, din timpurile moderne. E cel dintâi de seamă ajutor dat vieții; e cel mai însemnat pas spre perfecționare.

De unde se știe că omul paleolitic, a descoperit focul? În micile peșteri de la Ripiceni, jud. Botoșani, pe lângă cremeni așchiate s'a aflat cenușa din vatră.

Pe seama descoperirii focului pun unii chiar

transformarea feții omului de Neanderthal, cu fălcile mai lungite înainte, cu dinți sdraveni, deci cu figură mai animalică, față de *Homo sapiens*. Înainte de a cunoaște focul, omul rupea carnea crudă, sfărma fructe cu coaja tare. Ii trebuia pentru aceasta fălci sdravene, mușchi puternici pentru rupt și mestecat, mușchi la ceafă mai dezvoltati. Cunoscând focul, frige carnea, măcar pe o lespede de piatră încălzită; o mănâncă mai ușor. Oasele feței devin mai delicate: dinții mai omenești.

Cum a descoperit omul primitiv focul? Poate, că povestea lui Prometeu, care l'a furat zeilor, se bazează pe reminiscențe din negura începutului. Poate că focul aprins de fulger, i-a dat primul gând. Sau poate că a observat scântea ce scapără din piatra asvârlită de o căprioară în goană, lovind o altă piatră. Întâmplarea a jucat rol însemnat și în această primă descoperire a omului ca în altele de mai târziu. Frecând două lemne uscate unul de altul, a văzut că se înfierbântă. A ajuns să capete focul, cum îl capătă și azi multe popoare primitive. Ciobanii din Munții Rodnei spre a căpăta „focul viu“ prin fumul căruia trec oile, ca să le ferească de boli, freacă între ele două lemne uscate, până ce se aprind. (Fig. 15).

Odată descoperit, e păzit să nu se stângă. E socotit ca sfânt, de oarece focul l'a emancipat de multe. Prin foc a încălzit lespeda pe care pârălește și prăjește carnea; cu cărbunii din groapă frige boul întreg. Mâncarea devine mai variată, deci și obiceiurile vieții altele. Cu tăciunile aprins, alungă și ursul dușmănos.

Imbrăcămintea. Pe lângă hrană și foc, a trebuit în scurtă vreme să aibă grija îmbrăcămintei.

Clima pe timpul primilor oameni era rece. Ghețarii se întindeau până'n Valea Ronului, până spre marginea de Nord a Carpaților. E dreptul că și azi există triburi omenești, cum e în Țara-de-foc din Sudul Americii, care-și duc viața aproape goi fără să degere de frig, sau numai își aruncă în spate pielea de focă. Blana ursului de peșteră, tovarășul omului primitiv, era mai miștoasă, ținea cald ca un cojoc.

Încetul cu încetul însă gândul de a croi pieile

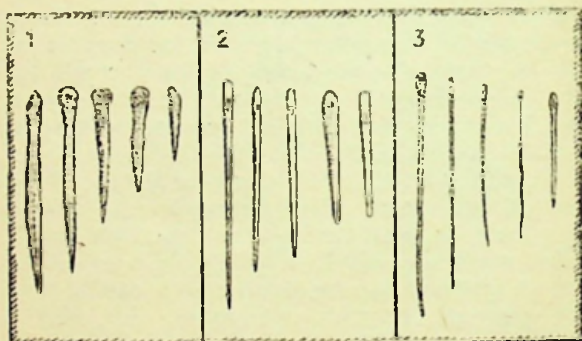

Fig. 16. 1) Ace de os, fără găuri; 2) ace de os, cu găuri; 3) ace de bronz.

după trup nu putea să întârzie, ori de a face pieile mai moi, mai ușor de lipit pe trup, ca să țină de căldură. Dovadă sunt cremenele-răzătoare pentru înlăturarea grăsimii; dovadă cremenele ascuțite la capăt pentru a putea face găuri. Acul și sula sunt cele mai obișnuite instrumente găsite, când începe să fie folosite oasele. La început acul era un vârf ascuțit de așchie, mai pe urmă de os. Acul adevărat, subțire și lung nu întârzie să apară, iar când mintea ajunge mai născocitoare, la capătul mai

gros al acului de os îi face o gaură pentru trecut așa. Cusutul sau măcar însălatul pieilor croite vine dela sine. Dar așa? Fibre de tei ori mațe de pește și azi înlocuiesc la multe popoare firul tors de bumbac.

Pentru îmbrăcăminte, omul paleolitic, nu cunoaște încă războiul și pânza țesută.

Locuința. La început, vânătorul neconținut în pribegie se odihnea unde se nimerea, sub un colț de stâncă, sub un copac rămuros, precum obișnuiește poporul Wedda din Ceylan; într'o scorbura de salcie găunoasă ca și Tasmanienii, sau în vreo scobitură de mal, cum se adăpostesc de ploaie păzitorii de vite în Cazane. Cei mai iscu-

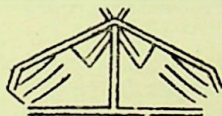

Fig. 17. Un cort desemnat de omul paleolitic.

șiți, sau când trebuiau să poposească mai îndelung în vre-un loc bun de pescuit ori bogat în vânat, asvârleau coaje de copaci pe doi căpriori, cum face ciobanul de la sterpe. Și copacul cu crengi dese poate servi drept adăpost. Străbunii omului, orangutanul de azi, sus în copac își face cuibul unde doarme. Nu a rămas acest obicei și la omul de azi? Paza viilor adese se face într'un copac; la despicătura ramurilor se pune un maldăr de strujeni drept pat.

Mai târziu, peșterile erau obișnuitul adăpost. Inele se găsesc cremenele așchiate, cenușa rămasă de la foc și chiar osemintele de oameni. Pe pe-

reții peșterilor mai largi, meșterii artiști au zugrăvit ori gravat chipurile animalelor observate. Sunt însă semne că omul primitiv cunoaște și cortul, adăpost clădit din trunchiuri de lemne cu crengi înfrunzite drept acoperiș, așa cum sunt stânele de la șes sau cum obișnuiau și Indienii din America de Nord. Șatra țiganului, putea fi folosită și de omul primitiv. Pânza era înlocuită cu piei de animal, întinse pe pari bătuți în pământ, cum e cortul beduinilor. Artistul paleolitic a lăsat desene care nu pot reprezenta de cât asemenea corturi.

IV.

Cei dintâi artiști

Oamenii primitivi, mai ales cei din paleoliticul superior, *Homo sapiens fossilis*, nu erau lipsiți de un îndemn artistic. Se poate să fi cântat și ei aleanul sufletului, acelaș ca și la cei de mai

Fig. 18. Un zimbbru infuriat.

târziu; se poate să-și fi spus dorul și durerea în poezii. Urmele acestora însă s'au șters ca fumul. În schimb s'au păstrat dovezi că acești oameni primitivi se îndeletniceau cu sculptura, cu pictura,

cu gravura, tot manifestatii ale sufletului omenesc.

Erau observatori ageri ai lumii inconjuratoare. Mai ales animalele pe care le vânau, cu care veneau în contact, sunt redade cu atâta precisiune, în cât pot servi la descrierea formelor dispărute. Nu sunt reproduse credincios numai formele, ci chiar mișcările cele mai agile. Nu sunt desemnate

Fig. 19. Sus cal desemnat, ca și mamutul de jos.
La mijloc un cap de cal sculptat.

izolat, cu mână de copil. Uneori sunt adevărate tablouri de compoziție, de dimensiuni ce pot fi comparate cu ale lui *Veronese* ori *Tizian*.

În peștera din Altamira (Spania) s'au descoperit tablouri cu sute de animale felurite, reproducând menageria întreagă a vânatului într'un valvârtej fără ordine aparentă, dar cu tâlc așe-

zate. Nu sunt scrijelituri ori trăsături cu cărbunele și zugrăveli cu culori, e dreptul restrânse mai mult la ocru și negru. Mamuții desemnați de omul primitiv erau socotiți ca deformați prin

Fig. 20. Chipul unui ren gravat pe fildes.

imaginația artistului. După ce s'au găsit mamuții în carne și oase, s'a văzut cât de abili desemnatori erau oamenii primitivi. Figurile reproduc mișcări bine prinse. Zimbrul înfuriat gata de

Fig. 21. Un pumnal de fildes, cu mânerul reprezentând un ren gonit.

atac asvârlind țărna pe spate, este un desen de o fineță rară. (Fig. 18).

Nu pictau numai. Gravau cu un vârf ascuțit de cremene pe pereții stâncilor, pe coarne de ren, pe fildes. Și în arta gravării erau neîntrecuți. Renul care paște, găsit la Kesslerlock, are trăsături atât de sigure. Nici n'ar trece cuiva prin

minte că provine de la artiști care au trăit cu zecile de mii de ani înainte de Egipteni. (Fig. 20).

În arta plastică erau mai puțin îndemănațeci, de și s'au găsit sculpturi de o frumusețe ce ega-lează pe a artiștilor moderni. Mănerul unui pumnal sculptat în corn de ren, găsit la Laugère basse (Franța) reprezintă un ren în goană, dar stilizat în chip măestrit. (Fig. 21). Dinții de urs găuriți, spre a servi ca podoabă, sunt sculptați. Căutau să modeleze animale din lut, cu greu păstrate, cum sunt zimbrii descoperiți într'o pe-

Fig. 22. Capete de femei.

șteră din Ariège. În mare număr s'au păstrat statuete și figurine săpate în os ori fildes. Unele sunt vestite, cum e un torso, cunoscut sub numele de Venus de Brassempuy; altele redau pieptănătura femeilor, cu codițe numeroase la ceafă. Sculptau și stealitul, o piatră unsuroasă, moale, (vezi fig. 22). Și sculpturi de dimensiuni mari s'au găsit, basoreliefuri de 1/2 metru, cu forme elegante, proporționate, pare că au fost lucrate de unii artiști renumiți ai Renașterii.

Perioada aceasta de înflorire a artei primitive, coincide cu sfârșitul paleoliticului.

Mai târziu, în neolitic, predomină desemnul linear, aplicat mai mult la vase.

V.

Paleoliticul în România

În anii de după războiul mondial, cercetările asupra paleoliticului din România, s'au întetit. Au

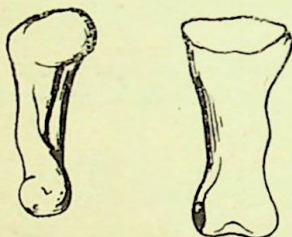

Fig. 23. Falangă de om dela Ohaba-Ponor (d. *Găal*).

fost descoperite numeroase localități în care s'au găsit în deosebi instrumente paleolitice.

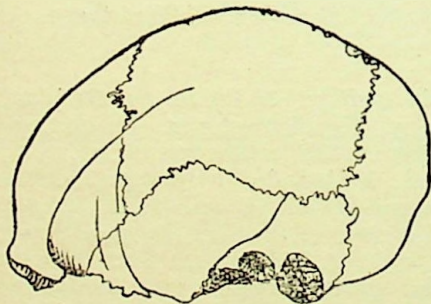

Fig. 24. Cranii de omi paleolitici dela Cioclovina (d. *I. Simionescu*).

Urme de oase omenești prea puține s'au întâlnit. După cum s'a arătat mai sus, la Coman,

in Basarabia s'a găsit o bucată din osul brațului aparținând la *Homo sapiens fossilis*. In peștera

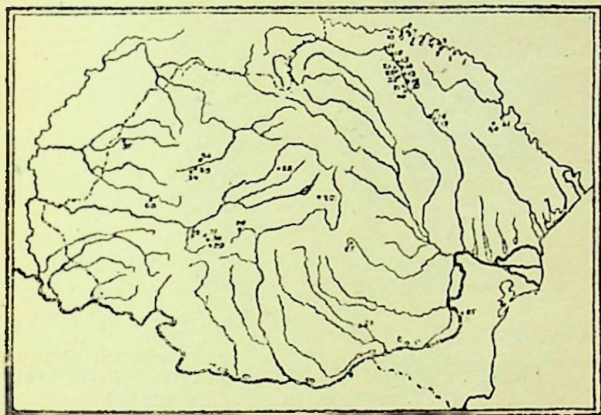

Fig. 25. Insemnarea localităților cu stațiuni paleolitice din România (d. N. Moroșan).

Cioclovina din jud. Hunedoara, alături de oseminte de Urs de peșteră s'a găsit un craniu

Fig. 26. Cremene musteriană dela Molodova din Hotin (d. I. G. Botez).

destul de bine păstrat aparținând foarte probabil, la rassa Cro-Magnon.

În colo s'au întălnit numai instrumente în mare cantitate. După cum se vede din harta alăturată, pământul României din Nistru și până'n granița apuseană, mai ales pe malul Prutului și

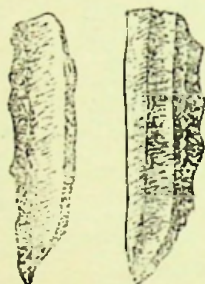

Fig. 27. Cremenii din aurignaceanul dela Ripiceni
(d. I. Simionescu și N. Moroșan).

al Nistrului, în Transilvania, dar și Dobrogea (Topal lângă Hârșova) a fost populat de oamenii primitivi.

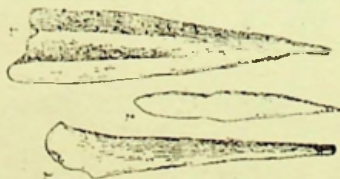

Fig. 28. Sule de oase dela Ripiceni jud. Botoșani
(d. I. Simionescu și N. Moroșan)

Cele mai vechi orizonturi (Chelean) nu sunt cu siguranță stabilite. Câteva cremenii așchiate din jud. Arad ar aparține la acest orizont vechiu, însă nu cu toată siguranța.

Sigure urme mai vechi bine stabilite aparțin la Musterian.

Incepând însă din Aurignancean, prezența omului paleolitic în România este sigur arătată prin

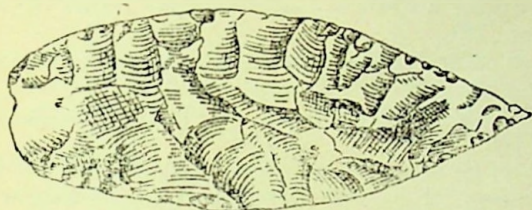

Fig. 29. Cremene solutreană în formă de Oleandru dela Cuconești (d. N. Moroșan).

tipice cremeni aflate la Ripiceni (jud. Botoșani), la Buzăul-ardelean, la Cioclovina, sau la Molo-

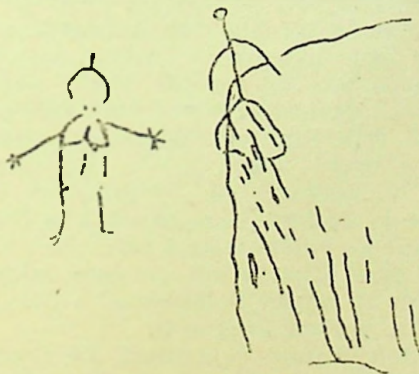

Fig. 30. Figuri desemnate cu cărbune dintr'o peșteră din Gorj (d. N. Ploșor).

dova, pe malul Nistrului. Aceste sunt cele mai bogate stațiuni, cu variate cremeni cioplite, dar și cu începuturi de folosire a oaselor.

Mai întinsă și mai hotărât stabilită este zona solutreană, găsită în Valea Chicereului din Transilvania, la Ripiceni, la Molodova pe Nistru. Frumoasă cremene cioplită în formă de foi de leandru s'a găsit la Cuconești pe malul Prutului. (Fig. 29).

În sfârșit Magdalenianul, orizontul superior din paleolitic a fost sigur găsit la Ripiceni, probabil pe Someșul-Rece și în Oltenia, la Baia de fer.

Fie pomenit că în câteva peșteri din Oltenia, (Peștera Oilor, Pârcălabu din Gorj) s'au găsit și câteva desemnuri făcute cu cărbune pe pereți de calcar. Sunt copilărești; represintă animale dar și chipuri de oameni, cu simple trăsături, toate fiind mult depărtate prin simplitatea lor de desemnurile magdaleniene din peșterile străine. Simplitatea lor externă au făcut pe unii cercetători să le socoată mai de grabă ca neolitice.

Cele mai numeroase stațiuni paleolitice din România sunt îngrămădite într'o porțiune din Moldova, cuprinzând Valea Prutului, pe un mal și altul dela Ripiceni (Botoșani), Mitoc (Dorohoi) pe malul drept, de la Ghermani-Dumeni (Blți) la Bodragii-noui (Hotin) pe cel stâng, apoi de la Balinți (Soroca) până la Prelipce.

Ori cât de puține resturi paleolitice s'ar fi descoperit până acum la noi, ele sunt îndeajuns spre a dovedi că pământul României a fost locuit din timpurile aurorii omenesti.

Punctele locuite de oameni din vremea neolitică, așa cum se va arăta în altă cărțuție, sunt mult mai numeroase, împrăștiate în tot cuprinsul țării, dinspre munte până'n Dunăre, dar mai ales în ținuturile de dealuri.

CUPRINSUL

	<u>Pagina</u>
Introducere	3
Omul cvaternar	5
Cea mai veche urmă	5
Homo neanderthalensis	6
Homo sapiens	10
Vieța omului primitiv	12
Piatra cioplită	12
Alte instrumente	16
Focul	18
Imbrăcămintea	19
Locuința	21
Cei dintâi artiști	22
Paleoliticul în România	26

S'AU TIPĂRIT DIN
CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE
PÂNĂ ACUM
2.672.000

DE EXEMPLARE

5185 75

- C. 39. Abisntia de I. SIMIONESCU.
- C. 60. Polonia de I. SIMIONESCU.
- C. 66. Lecturi geografice.—Aste de I. SIMIONESCU.
- C. 81. Știința munte de Aurel COSMA.
- C. 97. Bulgaria de I. SIMIONESCU.
- C. 104. Jugoslavia de I. SIMIONESCU.
- C. 115. Slovacia de Dr. P. P. DOVAL.

ISTORIE

- C. 25. Ceiștile de pe Nistru de Ap. CULEA.
- C. 43. Din vremea lui Ștefan cel Mare de Gen. R. ROSETTI.
- C. 31. Țara visurilor Împietrite (Eșutul de Mircea HEROVANU.
- C. 61. Date istorice și culturale din România de CRONICAR.
- A. 35. Vechile monote moldovenegă de CORNELIU SECAȘANU.

ENERGII STRĂINE

- *A. 28. Dementi de Inițiativă de Ap. D. CULEA.
- *A. 29. Henri Ford de Ing. N. GANEA.
- *A. 35. Din viața oamenilor întreprinzători de Ap. D. CULEA.
- *A. 40. M. Berthelot de M. ZAPAN.
- *A. 42. Goethe ca naturalist de Prop. I. SIMIONESCU.
- A. 53. E. Roux de Dr. G. MARINESCU.
- A. 58. Newton de O. ONICESCU.
- A. 66. Din viața marilor fizicieni și chimiști de C. ALLACI.
- A. 67. Descartes de O. ONICESCU.
- C. 67. H. Magillvelli de VL. BOANTA.
- C. 69. I. Urban-Jarnik de A. GOROVEL.
- A. 36. H. Polncard de C. PARVULESCU.

ASTRONOMIE

- *A. 15. Planeta Marte de Ion PAȘA.
- *A. 16. Dela Omar la Einstein de General Sc. PANAITESCU.
- *A. 22. Nebuloasa de M. E. HEROVANU.
- A. 24. Scrișori corașii (Meteoriile) de I. SIMIONESCU.
- *A. 26. Mercur și Venus de C. NEGOCIȚĂ.
- A. 63. Stelele noi de C. ARGINTEANU.

FIZICO-CHIMIE

- *A. 18. Razele X de AL. CIȘMAN.
- A. 21. Fulgerul și trăsnetul de C. B. BRADEȘTEANU.
- *A. 25. Din istoricul electricității de STEL. C. IONESCU.
- *A. 30. Noțiuni de electricitate de Ing. CASSETI.
- *A. 38. Electrochimia și electroliza de N. N. BOTEZ.
- *A. 41. Izvoara actuale de energia de E. SEVERIN.
- A. 63. Circulația material de Prop. I. SIMIONESCU.
- D. 4—5. Aerul lichid de ILIE MATEI.
- B. 25. Gazele otrăvitoare de M. ZAPAN.
- A. 78. Electricitatea în gospodăria noastră de St. GEORGESCU-GORJAN.
- D. 39. În Laboratorul chimistului amator de E. NEVAN.

ȘTIINȚELE NATURALE

a) Zoologie

- A. 4. Abisntia de T. A. BĂDĂRĂU.
- A. 8. Furnicile de T. A. BĂDĂRĂU.
- *A. 14. Porumbelii mesageri de V. ȘA DOVEANU.
- *A. 20. Protozoarele de I. LEȘCU.
- A. 50. Șobolani și șoareci de Prop. RADU VLĂDESCU.
- A. 59. Fluturii de zi de I. SIMIONESCU.
- A. 60. Fluturii de noapte de I. SIMIONESCU.
- A. 64. Păsări de apă de C. S. ANTONESCU.
- A. 74. Instrumente omenoștii la plante și animale de I. SIMIONESCU.
- B. 50. Insectele vădămătoare arborilor roditori de Gh. FIȘTESCU.
- A. 77. Termitole de T. A. BĂDĂRĂU.
- A. 78. Viața misterioasă a șpărilor de ZAHARIA POPOVICI.

b) Botanică

- *A. 23. Bacteriile folositoare de I. POPU-CĂMPEANU.
- A. 56. Plante carnivore de I. POPU-CĂMPEANU.
- A. 65. Flori de primăvară de I. SIMIONESCU.
- A. 71. Plante străine din comerț de I. POPU-CĂMPEANU.

c) Geologia-Paleontologia

- A. 3. Gaz Metan de I. SIMIONESCU.
- *A. 33. Animale de demult de I. SIMIONESCU.
- A. 40. Petrolul de I. SIMIONESCU.
- A. 54. Cutremurile de I. SIMIONESCU.
- A. 57. Chillibarul de A. RABICHON.
- A. 62. Sarea de I. SIMIONESCU.
- A. 67. Viața Pământului de I. SIMIONESCU.

d) Anatomie-Fiziologie

- *A. 17. Cum vedem de Dr. I. GLĂVAN.
- *A. 37. Ficatul și boala sa lui de Dr. M. CĂHĂNESCU.
- A. 47. Vitamina de Dr. N. GAVRILESCU.
- A. 55. Cum birua viața de Dr. V. ZAHARESCU.
- A. 61. Glande cu secreție internă de Dr. C. PARHON.

e) Biologie și Antropologie

- A. 43. Viața'n muntii de I. SIMIONESCU.
- A. 44. Biologia de I. SIMIONESCU.
- A. 45—46. Fauna Mării Negre de BĂDESCU M. și CĂRĂUȘU S.
- C. 10. Viața în adâncul mării de C. MOTAȘ.
- A. 81. Originea omului de I. SIMIONESCU.
- A. 62. Omul paleolitic de I. SIMIONESCU.
- A. 83. Omul neolitic de I. SIMIONESCU.
- A. 84. Primitivii de azi de I. SIMIONESCU.
- A. 88. Viața în Pold de I. SIMIONESCU.

MEDICINĂ-IGIENĂ

- A. 72. Tutunul, Iumțul, și sănătatea de DR. N. GAVRILESCU.
A. 73. Boalaie Inimel de DR. C. BACALOGU.
A. 75. Cantarul de DR. G. GHEORGHIU.
A. 76. Boalaie Stomacului de DR. C. BACALOGU.
B. 8. Sifilisul de DR. E. GHEORGHIU.
B. 9. Scarlatina de DR. I. GHEORGHIU.
B. 14. Pelagra de PROF. V. BABEȘ.
B. 33. Mama și copilul de PROF. M. MAMICATIDE.
B. 40. Friguri de bălă de DR. T. DUMITRESCU.
B. 44. Conjunctivita granuloasă de DR. GLĂVAN.
B. 45. Buruani de leac de A. VOIANȘCHI.
B. 49. Lingoarea de DR. I. DUMITRESCU.
B. 50. Blenoragia sau sculamentul de DR. N. IOAN.
B. 52. Apa de băut de DR. I. BĂLTEANU.
B. 53. Tifosul axantematic de TUDOR DUMITRESCU.

AGRICULTURĂ

- B. 20. Răsadnița și plantele din răsad de V. SADOVEANU.
B. 38. Sfeca de zahăr de C. LACRIȘTEANU.
B. 47. Cultura tomateilor de I. ISVORAN.
B. 5. Practica agricolă de A. BEJENARU.
B. 56. Cartoful de I. POPU-CĂMPEANU.
B. 65. Plante de nutreț de PETRONIUȘ BEJAN.
B. 67. Lupta contra secetei de M. GR. HULUBEI.
R. 73. Mana viței de vie de PROF. TRAIAN SĂVULESCU.
B. 75. Bumbacul de I. POPU-CĂMPEANU.
B. 76. Producerea semințelor de legumă de GH. TEODORESCU.
D. 37. Yucca, o nouă plantă textilă de FR. BRANDRUP.

GOSPODĂRIE

- B. 22. Văpsitul cu buruani de A. GOROVEI.
B. 24. Păstrarea carnel de porc de B. 37. Bucătăria Sătenilor de MARIA GEN. DOBRESCU.
B. 42. Sfaturi practice de ING. A. SCHORR.
B. 46. Sfaturi casnice de MAICA RALUCA.
B. 48. Rețete pentru gospodine de MAICA RALUCA.
B. 54. Boalaie animalelor de I. POPU-CĂMPEANU.
B. 62. Vaca cu lapte de M. GĂTAN.
B. 61. Mierea și Ceara de CONST. IONESCU-CRISTEȘTI.
B. 63. Creșterea păsărilor și boalaie lor de PETRONIUȘ BEJAN.
B. 64. 101 feluri din ouă de SANDA MARIN.
B. 68. 101 Feluri din cartofi de SANDA MARIN.
B. 69. Laptele și produsele lui de DR. MARIN GĂTAN.
B. 70. Bucătăria satului de SANDA MARIN.

- B. 71. Măncări din Porumb de SANDA MARIN.
B. 72. Plante alimentare de CORCIOVA ȘTEFAN.
B. 74. 101 feluri din fructe de SANDA MARIN.

INDEMNURI PRACTICE

- B. 55. Lucrări din pânsl de porumb de TITUS G. MINEA.
B. 58. Lucrări din pân și sorg de TITUS G. MINEA.
D. 26. Impăsarea păsărilor de N. C. PANESCU.
D. 29. Scoaterea setelor de VICTORIA A. VALCULESCU.

MECANICĂ

- D. 2. Motorul Diesel de ING. CASETTI.
D. 7-9. Locomotiva de ING. CASETTI.
D. 13. Țări și trenuri de G. ȘIABEȘ.
D. 19. Fotografii de DR. M. ZAPAN.
D. 21. Șase montaje de radio de DR. M. ZAPAN.
D. 22. Cinematografa de M. ZAPAN.
D. 23. Automobilul de CAP. M. PANTAZI.
D. 31. Planorul de ING. G. LIPOVAN.

INDUSTRIE

- D. 3. Industria Parfumului de E. SEVERIN.
D. 6. Indust. Azotului de L. CATOR.
D. 17. Ce se scoate din cărbuni de PROF. C. V. GHEORGHIU.
D. 18. Industria materilor colorante de G. A. FLOREA.
D. 20. Industria zahărului de G. I. BABOIANU.
D. 24. Fabricarea sticlei de G. A. FLOREA.
D. 34. Fabricarea produselor din vinuri de DR. N. COSTEANU.
D. 35. Amidonul și Glucoza de EUGEN NEVEN.
D. 36. Parfumi și sulmanuri de L. POTAMIANO.
D. 38. Spiritul și berea de E. NEVEN.

ECONOMIE-SOCIOLOGIE

- A. 32. Citra de G. M. LAZĂRESCU.
A. 36. Soc. națunilor de A. GOROVEI.
A. 69. Strojăria de V. GHEȚEA.
A. 70. Invățătura lui Gandhi de TH. SIMENSCHI.
B. 17. Rătăcirii bolșeviste de I. MIHAL.
B. 36. Omul și societatea de AL. GIUGLEA.
B. 40. Volul obștei de A. GOROVEI.
B. 41. Banul de A. GIUGLEA.
B. 43. Calendarul de A. GIUGLEA.

DIVERSE

- D. 16. Tiparul de VASILE ROMANESCU.
D. 28. Innoțul de P. EPUREANU.
D. 30. Cum navigă corăbille de SPARDECK.
D. 32. Cartea Românească de I. SIMIONESCU.
C. 58. Turismul și Importanța lui de A. FIȚU.

La comandă se va scrie Seria (A, B, C, D.) și numărul.

1 leu